Appingedam

De 18 meter hoge schoorsteen die onderdeel is van het voormalige oliemolen complex ‘De Eendragt’ is gerestaureerd door schoorsteenbouwer Harm Meijer. De schoorsteen vormde vanaf 2013 een reëel gevaar voor de bewoners door de bouwvallige staat van onderhoud. Zowel de schoorsteen, sokkel als fundering was beschadigd door de aardbevingen. NAM besloot het gevaarte in drie stukken te demonteren en naar beneden te brengen zodat deze geen gevaar meer vormde voor de fam. Stobbe en omwonenden. De vierkante sokkel van de schoorsteen is waarschijnlijk de oudste nog resterende voet van een De Ridder schoorsteen, uniek in Nederland, De schoorsteen is nu aan de binnenkant door middel van in de fundering verankerde trekstangen verstevigd.

Ede

De fabrieksschoorsteen van Enka krijgt een 2e leven als kantoor. Naast de 80 meter hoge schoorsteen komt een zorgproject, het kantoor van die instelling wordt gevestigd in de schoorsteen. Dat melden projectontwikkelaars ASR-Vastgoed en AM-Wonen, die 1.300 woningen ontwikkelen op het Enka-terrein bij station Ede-Wageningen in Ede. De schoorsteen is een van de acht rijksmonumenten op het Enka terrein. Het 80 jaar oude bouwwerk wordt volgens plan komend jaar gerenoveerd. De provincie Gelderland heeft daarvoor subsidie gegeven. De ontwikkelaars zijn er nog niet uit of ze een trap in de toren maken om die in de toekomst als uitzichtpunt te kunnen gebruiken. Rondom de schoorsteen komen ongeveer 20 woningen te staan, die later dit jaar in de verkoop gaan en daarna gebouwd gaan worden. De Enka-wijk gaat in totaal 1.300 woningen tellen.

COLOFON **Website STIF: www.stif.nl**

Rookpluimen is het informatiebulletin voor donateurs en sponsors van STIF en verschijnt 2 x per jaar.
De Stichting Fabrieksschoorstenen (STIF) stelt zich ten doel: de bestudering en instandhouding van fabrieksschoorstenen,
die tot het industrieel erfgoed gerekend kunnen worden.

Donateur kan men worden door overmaking van: € 20,- voor particulieren, € 115,- voor bedrijven en organisaties, op Rabobank rek.nr. 384966144, t.n.v. penningmeester STIF, Den Haag.

Secretariaat: G.R. de Weger, Hoefslagmate 90, 8014 HH Zwolle,
Tel: 038-4658116, Email: g.r.deweger@wxs.nl

Informatie: A.J. Barnard, voorzitter STIF, Oosteinde 13, 7772 CA Hardenberg, Tel: 0523-261786, Fax: 0523-260867, Email: barna047@planet.nl.

Enschede

De vierkante schoorsteen van de ROC-school uit 1958, gelegen aan de Hengelosestraat is in september 2015 gesloopt. Er zijn nog pogingen gedaan om de schoorsteen op de gemeentelijke monumentenlijst te plaatsen. Het Oversticht adviseerde de gemeente in december 2013 om het gebouw toe te voegen aan de gemeentelijke monumentenlijst. Maar de sloopvergunning was al verleend op het moment dat de gemeente dat ook daadwerkelijk wilde gaan doen.

Roosendaal

Nu de derde en laatste fase is aangebroken van de ontmanteling van de Philips-fabriek, beginnen Roosendalers zich zorgen te maken over de gebouwen die achterblijven. Met name de schoorsteen wordt gezien als een baken, een karakteristiek bouwwerk, industrieel erfgoed zelfs. De Stichting Beeld, die opkomt voor beeldbepalende waarden in Roosendaal, heeft een brandbrief geschreven aan de gemeente Roosendaal met een afschrift aan Philips.

Plantmanager Pieter Toemen van de Roosendaalse Philipsfabriek zegt: „De processen lopen nog, er komen nog steeds mensen kijken naar de fabriek, om deze eventueel over te nemen. We weten dus nog niet wat we met het terrein gaan doen.” Op 1 januari a.s. gaat de fabriek officieel dicht. Een maand eerder worden de laatste werknemers vrijgesteld van werk.

Zevenbergen

Met een hoge kraan zijn onlangs afdekplaten gelegd op de tweelingschoorstenen van de voormalige suikerfabriek in Zevenbergen. Het is het slotstuk van de opknapbeurt die de schoorstenen hard nodig hadden. Vorig jaar zijn brokstukken van 50 meter hoogte naar beneden gekomen. De slechtste lagen zijn nu van de bovenkant verwijderd waardoor de beide pijpen 2,5 meter korter zijn geworden.

Rookpluimen

stichting fabrieksschoorstenen STIF 35

Bulletin van de Stichting Fabrieksschoorstenen (STIF)

Kalenderpresentatie

Op vrijdag 20 november werd de 9e Stif Kalender gepresenteerd in de monumentale kleinschalige, deels nog werkende papierfabriek “ De Middelste Molen” nabij Loenen in Gelderland. Het thema voor dit jaar 2016 is papierfabrieken en houtverwerkende bedrijven. Dat varieert van het maken van sigarenkistjes tot strokarton. Voor deze locatie is gekozen omdat hier al vanaf 1662 wordt gewerkt. Eerst met behulp van waterkracht, later, in 1903, werd een stoommachine in gebruik genomen met de daarbij horende schoorsteen. Nadat de schoorsteen in 1989 door een storm was omgevallen, bleef alleen de voet over. Deze voet werd in 2005 weer voorzien van een “echte” schoorsteen om het beeld van fabriek met schoorsteen weer compleet te maken.

Uitreiking eerste exemplaar kalender 2016.

De voet zonder schoorsteen.

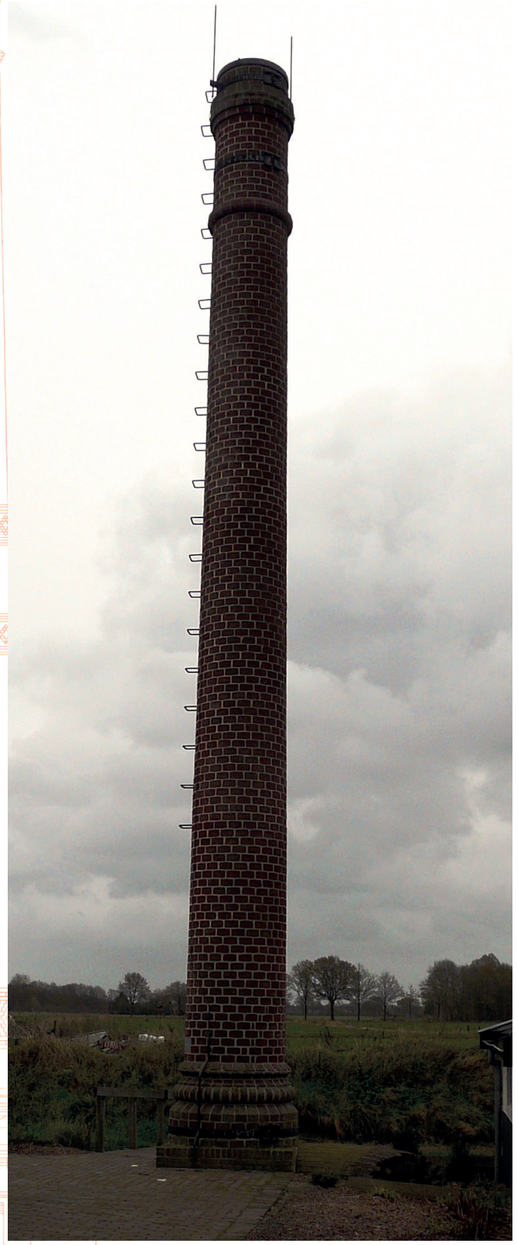

De complete schoorsteen te Loenen.

Ulft

Tussen 1905 en 1910 bouwde Canoy-Herfkens 5 schoorstenen te Ulft: Drie bij Becking en Bongers een van 30 en twee van 17 meter. Voorts bij Diepenbroek en Reigers (DRU) twee schoorstenen een van 4 meter en een van 17 meter. Op het voormalige fabrieksterrein van DRU in Ulft, ijzergieterij sinds 1754, stonden ooit 7 fabrieksschoorstenen. De oudste dateerde naar alle waarschijnlijkheid uit 1850 toen er bij de Ulftsche IJserhut een stoommachine in gebruik werd genomen. De laatste was van 1920: een ca. 60 m hoge schoorsteen bij de badkuipen-emailleerfabriek. De meeste van de acht schoorstenen bij de DRU zijn dus door andere bedrijven dan door Canoy-Herfkens gebouwd. De kans is groot dat het Duitse bedrijven geweest zijn gezien de ligging van DRU vlak bij de Duitse grens. Duitsland. Een bewijs daarvoor is een ansichtkaart met een Duitse tekst daarop gedateerd 1913.

Toen in 1973 de gieterijen bij de DRU werden stilgelegd, verdwenen de eerste twee schoorstenen. In de volgende jaren werden meer schoorstenen afgebroken tot midden jaren ‘80 van de vorige eeuw de laatste schoorsteen verdween. Het silhouet van de fabriek en daarmee van Ulft en omgeving was ingrijpend veranderd.

Ansichtkaart Duitse schoorsteenbouwers.

Bij het grootschalig herbestemmingsproject hebben de gebouwen nieuwe functies gekregen. Er is grote publieke belangstelling voor die nieuwe functies als de Cultuurfabriek en het IJzermuseum, de laatste in een fraai vormgegeven tentoonstellingsruimte. Men hoorde vaak de opmerking, dat het erg jammer is dat de schoorstenen verdwenen zijn. Veelzeggend is ook dat een algemeen logo voor de wegbewijzering naar industrieterreinen een afbeelding van sheddaken met een schoorsteen weergegeven is. DRU zou zo model gestaan kunnen hebben.

Bij de Oudheidkundige Vereniging en de stichting Nederlands IJzermuseum ontstond de wens om ooit weer een fabrieksschoorsteen op het terrein te zien verrijzen. In het midden van de vorige eeuw stonden er in het gebied van de huidige gemeente Oude IJsselstreek zo’n 26 fabrieksschoorstenen: bij vier ijzergieterijen, steenfabrieken, zuivelfabrieken, houtindustrie en meer. Enkele jaren geleden is de laatste die resteerde te Gendringen gerestaureerd en heeft van onze stichting de klimijzerprijs ontvangen. Het restauratiewerk werd toen gedaan door het bedrijf Harm Meijer te Ten Boer. Bij een bezoek van Harm Meijer en zijn ploeg aan het DRU-terrein zegde hij toe dat hij in het land zou uitkijken naar een geschikte schoorsteen, die op de nominatie stond afgebroken te worden. In 2012 was het zover: er was een schoorsteen in Ede die afgebroken moest worden. Op het terrein van Vika stond een overbodige schoorsteen in goede conditie en 35 m hoog.

Een stichting met de naam Monument voor de Arbeider onder bestuur van de heren Wim Peters, Peter van Toor en Huub Overbeek zette zich in om de te slopen schoorsteen in bezit te krijgen en te laten verplaatsen naar Ulft. Het spreekt voor zich dat dit veel energie gekost heeft. In februari 2013 is de schoorsteen in 10 delen verplaats naar Ulft. Daarna was er meer tijd om de verdere realisatie van de herplaatsing mogelijk te maken.

De nieuwe schoorsteen is toegankelijk.

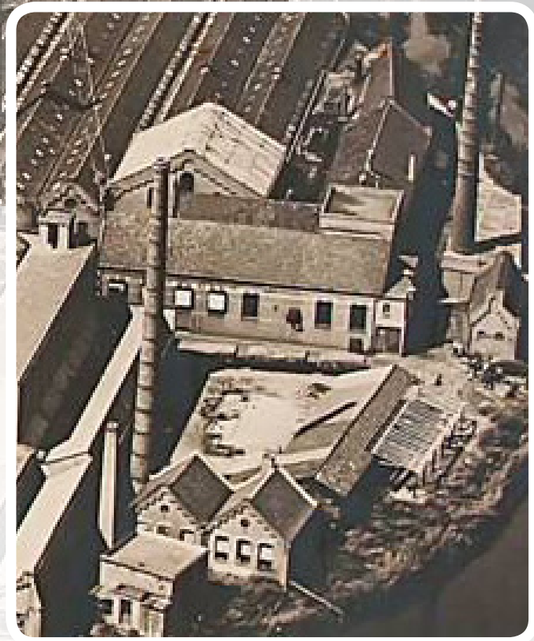

Op de achtergrond luchtfoto DRU 1927

De schoorsteen op het Vika terrein te Ede hoorde van oorsprong bij de aldaar gevestigde zuivelfabriek Concordia. Daarvan bestaat een afbeelding maar dat is niet de huidige schoorsteen. Echter noemt de schoorsteenbouwer Mielo uit Leiden in een brochure uit rond 1947 dat zij ooit een schoorsteen voor Concordia gebouwd hebben.

Mielo werkte van op zijn vroegst 1900 maar tot zeker 1949. Het is niet waarschijnlijk dat die eerste schoorsteen die uit 1901 door Mielo gebouwd is als referentie in een brochure van 50 jaar later voor komt.

Dus zal de huidige schoorsteen vermoedelijk door Mielo gebouwd zijn enkele jaren voor 1947.

De herplaatste schoorsteen naast het ketelhuis.